

## ARAŞTIRMA MAKALESİ

Cemil Işık Sönmez<sup>1</sup>  
Duygu Ayhan Başer<sup>2</sup>  
Hüseyin N. Küçükdağ<sup>1</sup>  
Okan Kayar<sup>1</sup>  
İdris Acar<sup>1</sup>  
Pınar Döner Güner<sup>3</sup>

<sup>1</sup>Düzce Üniversitesi  
Tıp Fakültesi, Aile  
Hekimliği AD, Düzce,  
Türkiye  
<sup>2</sup>Hacettepe  
Üniversitesi Tıp  
Fakültesi, Aile  
Hekimliği AD,  
Ankara, Türkiye  
<sup>3</sup>Mustafa Kemal  
Üniversitesi Tıp  
Fakültesi, Aile  
Hekimliği AD, Hatay,  
Türkiye

*Yazışma Adresi:*  
Duygu Ayhan Başer  
Hacettepe Üniversitesi  
Tıp Fakültesi Aile  
Hekimliği Anabilim  
Dalı, Sıhhiye, Ankara,  
Türkiye  
Email:  
duyguayhan@outlook.com

Geliş Tarihi: 10.06.2018  
Kabul Tarihi: 25.08.2018  
DOI:10.18521/ktl.455208

Konuralp Tıp Dergisi  
e-ISSN1309-3878  
konuralptipdergi@duzce.edu.tr  
konuralptipdergisi@gmail.com  
www.konuralptipdergi.duzce.edu.tr

## Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp ile İlgili Bilgi Durumlarının ve Davranışlarının Değerlendirilmesi

### ÖZET

**Amaç:** Günümüzde, toplumdaki birçok birey gerek tedavi, gerek koruyucu amaçlı, gerekse kültürel olarak geleneksel ve tamamlayıcı tıp (GETAT) yöntemlerine gittikçe artan oranlarda başvurmaktadır. İnsan sağlığının korunmasında birincil derecede sorumlu olan hekimlerin modern tıp kadar geleneksel ve tamamlayıcı tıbbın da esas uygulayıcıları olması gereklidir. Bu nedenle GETAT'ın tıp eğitimi müfredatında sağlıklı bir şekilde planlanmasına katkıda bulunmak için; bu çalışmamızda tıp fakültesi öğrencilerinin GETAT uygulamaları hakkındaki bilgi, tutum ve davranışlarını değerlendirmeyi amaçladık.

**Gereç ve Yöntem:** Tanımlayıcı nitelikte olan bu çalışma Nisan 2018- Haziran 2018 tarihleri arasında Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesinde okuyan dönem I, II, III, IV, V ve VI öğrencileriyle yapılmıştır. Çalışmaya katılmak istemeyen ve ulaşılamayan öğrenciler hariç gönüllü olan toplamda 276 öğrenciye (183 kadın, 93 erkek) tarafımızca hazırlanan 22 soruluk anket internet yoluyla uygulanmıştır.

**Bulgular:** Çalışmamıza katılan tıp fakültesi öğrencilerinin arasında en sık bilinen GETAT yöntemleri; akupunktur (%77,5), kupa uygulaması (%75,3), fitoterapi (%67,3) iken en sık kullandıkları yöntemler; fitoterapi (%33,3) ve kupa uygulamasıydı (%11,5). GETAT hakkındaki bilgiye nereden ulaştıkları sorgulandığında sadece %31,8'inin (n:85) tıp fakültesi eğitiminden ulaştığı saptandı ve %94,2'si (n:242) GETAT uygulamaları hakkında tıp fakültesinde yeterli eğitim verilmediğini düşünmekteydi. Katılımcıların % 82,6'si (n:218) GETAT uygulamalarının modern tıbbın içine entegre olması ve hekimlerce uygulanmasının gerekli olduğu kanısındaydı.

**Sonuç:** Çalışmamızda tıp fakültesi öğrencilerinin GETAT uygulamaları ile ilgili bilgi düzeylerinin yeterli olmadığı ve bu bilgileri çoğunlukla tıp fakültesinden öğrenmedikleri ancak tıp eğitiminde de yer verilmesini ve modern tıp ile entegre olarak kullanılmasını istedikleri saptanmıştır. Tıp fakültesi müfredatında yapılacak düzenlemeler ve tıp fakültesi öğrencilerini de kapsayacak şekilde topluma yönelik yapılacak olan GETAT eğitimleri bu konudaki boşluğu dolduracaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Geleneksel Tıp, Tamamlayıcı Tıp, Tıp Eğitimi

## Evaluation of Knowledge of Traditional and Complementary Medicine of Medical School Students

### ABSTRACT

**Objective:** Nowadays, many individuals in the community apply complementary and alternative medicine (CAM) for treatment purposes, protective purposes as well as culturally traditional purposes. It is necessary that the physicians who are primarily responsible for the prevention of human health, should be substantially practitioners of traditional and complementary medicine as well as modern medicine. We aimed to evaluate the knowledge, attitudes and behaviors of medical faculty students about CAM practices in this study. Therefore study is planned to contribute to the organising of CAM in the curriculum of medical education.

**Methods:** This descriptive study was carried out between April 2018 and June 2018. Students of Term I, II, III, IV, V and VI of Düzce University Faculty of Medicine were included to the study. A questionnaire with 22 questions was administered to 276 volunteer students (183 female, 93 male) except unreachable and non-volunteer students by internet.

**Results:** The most commonly known CAM methods among the medical faculty students; acupuncture (77.5%), cup application (75.3%), phytotherapy (67.3%); the most commonly used methods are phytotherapy (33,3%) and cup method (11,5%). When questioned about the information source of CAM; 31.8% (n: 85) had learned information regarding CAM at the medical school education. And 94.2% (n = 242) of students thought that there was not enough education regarding practice of CAM at the medical faculties. 82.6% of the participants (n: 218) believed that CAM practice should be integrated into modern medicine and performed by physicians.

**Conclusion:** In our study, medical faculty students' knowledge levels about CAM practices were not sufficient and they mostly had not been learned at the medical faculty. But it was determined that the students want this information to be included in medical education and to be used as integrated with modern medicine. Gap about this subjects will be filled with arrangements which will be made in the medical faculty curriculum and CAM trainings for both community and medical students.

**Keywords:** Traditional Medicine, Complementary Medicine, Medical Education

## GİRİŞ

Geleneksel ve tamamlayıcı tıp (GETAT) insanların bedensel ve ruhsal hastalıklarından korunma, bunlara tanı koyma, tedavi etme ve sağlık halinin devamını sürdürmede kullanılan, yüz yıllardır farklı coğrafyalarda farklı kültürlerden beslenmiş, inanç ve tecrübelerle dayalı, izahı yapılabilen veya yapılamayan bilgi, beceri ve uygulamaların bütünüdür. Modern tıp uygulamalarını tamamlayıcı ve destekleyici yöntemlerdir (1).

Günümüzde, toplumdaki birçok birey gerek tedavi, gerek koruyucu amaçlı, gerekse kültürel olarak GETAT yöntemlerine başvurmaktadır. Yapılan çalışmalarda da GETAT uygulamalarının gittikçe artan miktarlarda kullanıldığından bahsedilmektedir. Birçok ülkede yıllardan beri klasik ve alternatif tıp tedavi yöntemleri birlikte uygulanmaktadır (2,3). Ülkemizde de, sağlık bakımında GETAT önemli derecede popüler hale gelmiştir. Türkiye'de yapılan bir çalışmada sağlıklı bireylerin %60'ının GETAT yöntemlerini kullandığı belirlenmiştir (4).

Günümüz şartlarında ülkemizde GETAT uygulamalarını kullanan kişi sayısının artmasına paralel olarak hekimler günlük pratiklerinde bu yöntemleri kullanan hastalarla sıkça karşılaşılacak ve hastalarını bu konuda doğru yönlendirmeleri gerekecektir. Bu nedenle geleceğin hekimleri olan tıp fakültesi öğrencilerine geleneksel ve tamamlayıcı tıp konusunda bilgi ve donanım kazandırmanın ve mevcut bilgi seviyelerinin saptanmasının önemi büyüktür. Yapılmış çalışmalarda tıp öğrencilerinin GETAT yöntemleri konusunda ilgili oldukları ve yeterli düzeyde bilgi sahibi oldukları görülmüştür (5,6). Ülkemizde bu konuda yapılmış çalışma sayısı sınırlıdır (7-9). İnsan sağlığının korunmasında birincil derecede sorumlu olan hekimlerin hem modern tıbbın hem de geleneksel ve tamamlayıcı tıbbın esas uygulayıcıları olması gerekliliğinden ve GETAT'ın tıp eğitimi müfredatında sağlıklı bir şekilde planlanmasına katkıda bulunmak için; bu çalışmamızda tıp fakültesi öğrencilerinin modern tıp uygulamaları yanında GETAT uygulamaları hakkındaki bilgi, tutum ve davranışlarını değerlendirmeyi amaçladık.

## MATERYAL VE METOD

Tanımlayıcı nitelikte olan bu çalışma Nisan 2018- Haziran 2018 tarihleri arasında Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesinde okuyan dönem I, II, III, IV, V ve VI öğrencileriyle yapılmıştır. Çalışmaya katılmak istemeyen ve ulaşılamayan öğrenciler hariç gönüllü olarak anket formunu doldurmayı kabul eden toplamda 276 öğrenci ile (183 kadın, 93 erkek) çalışma tamamlandı.

Çalışma için etik kurul onayı Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden 2017-70 no ile alınmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; gerekli literatür taraması sonucunda araştırmacılar tarafından oluşturulan ve 22 sorudan oluşan anket

formu internet yoluyla uygulanmıştır. Ankette katılımcının cinsiyeti, dönemi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne çalışma durumu, baba çalışma durumu, aile aylık geliri ile ilgili tanımlayıcı sorular ve katılımcıların GETAT uygulamaları ile ilgili bilgi tutum ve davranışlarının değerlendirildiği sorular bulunmaktaydı.

Verilerin istatistiksel analizleri Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) version 25.0 istatistik paket programında yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerde yüzde, ortalama±standart sapma, analitik ifade edilen verilerin karşılaştırılmasında ki-kare testi kullanılmıştır. Karşılaştırmalarda p<0.05 olan değerler istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

## BULGULAR

Çalışmamıza katılan 276 tıp fakültesi öğrencisinin %66,3 ü (n:183) kadın, %33,7 si (n:93) erkekti. Öğrencilerin %14,1 i (n:39) dönem 1; %20,3 ü (n:56) dönem 2; %24,3 ü (n:67) dönem 3; %14,5 i (n: 40) dönem 4; %10,9 u (n:30) dönem 5; %15,9 u (n:44) dönem 6. Sınıfta okumaktaydı. %30,1 inin (n:83) annesi; %53,5 inin (n:147) babası yükseköğretim mezunu, %40,6 sının (n:112) annesi; %21,4 ünün (n:59) babası ortaokul ve lise mezunuydu. %31,3 (n:86) öğrencinin annesi; %71,6 (n:197) öğrencinin babası çalışıyordu. %49,3 ünün (n:136) aylık gelir düzeyi 2000 tl -5000 tl arasındayken; %32,2 sinin (n:89) aylık gelir düzeyi 5000 tl üzerindeydi.

Tıp fakültesi öğrencilerinin arasında en sık bilinen GETAT yöntemleri: akupunktur (%77,5), kupa uygulaması (%75,3), fitoterapi (%67,3), hipnoz (%64), hirudoterapi (%60,4) iken; en az bilinenler: proloterapi (%2,2), homeopati (%6,2), karyopraktik (%6,2), osteopati (%7,6) idi. Öğrencilerin en sık kullandıkları GETAT yöntemleri ise: fitoterapi (%33,3) ve kupa uygulaması (%11,5) idi. GETAT uygulaması yapılan katılımcıların %79,9'una GETAT uygulaması hekim tarafından yapılmamıştı. Öğrencilerin osteopati, mezoterapi, karyopraktik ve larva uygulamalarını hiç yaptırmadıkları ve %50'sinin hiçbir GETAT uygulamasını kullanmadığı saptandı. Birinci derece yakınlarının en sık kullandıkları GETAT yöntemleri ise: kupa uygulaması (%49,3), fitoterapi (%39,2), hirudoterapi (%29,5) ve akupunktur (%15,9) olarak bulundu. GETAT yöntemleri ve öğrencilerin yöntemlerle ilgili bilgi düzeyi, kullanma durumu ve yakınlarının kullanma durumu tablo 1'de gösterilmiştir.

GETAT uygulamalarını yaptıрма nedenleri sorgulandığında %53,6'sının (n:74) soğuk algınlığı/grip, %29,9'unun (n:29,9) hastalığa karşı koruyucu amaçlı, %20,3'ünün (n:28) ise cilt sorunları nedeni ile yaptırdığı saptandı. %13,8'i (n:19) zayıflama amaçlı, %10,12i (n:14) dini sebeple yaptırdığını belirtti. Yakınlarının GETAT uygulaması yaptıрма nedenleri sorgulandığında ise

**Tablo 1.** Öğrencilerin GETAT yöntemleriyle ilgili bilgi düzeyi, kullanma durumu ve yakınlarının kullanma durumu

|                 | Bilgi düzeyi |       | Kullanmış olma durumu |       | Birinci derece akraba kullanma durumu |       |
|-----------------|--------------|-------|-----------------------|-------|---------------------------------------|-------|
|                 | n            | yüzde | n                     | yüzde | n                                     | yüzde |
| Akupunktur      | 213          | %77,5 | 12                    | %6    | 36                                    | %15,9 |
| Hipnoz          | 176          | %64   | 10                    | %5    | 7                                     | %3,1  |
| Apiterapi       | 60           | %21,8 | 3                     | %1,5  | 7                                     | %3,1  |
| Fitoterapi      | 185          | %67,3 | 67                    | %33,3 | 89                                    | %39,2 |
| Hirudoterapi    | 166          | %60,4 | 14                    | %7    | 67                                    | %29,5 |
| Kupa Uygulaması | 207          | %75,3 | 23                    | %11,5 | 112                                   | %49,3 |
| Ozon            | 62           | %22,5 | 2                     | %1    | 14                                    | %6,2  |
| Refleksoloji    | 38           | %13,8 | 2                     | %1    | 2                                     | %0,9  |
| Homeopati       | 17           | %6,2  | 1                     | %0,5  | 1                                     | %0,4  |
| Osteopati       | 21           | %7,6  | 0                     | 0     | 1                                     | %0,4  |
| Mezoterapi      | 29           | %10,5 | 0                     | 0     | 3                                     | %1,3  |
| Karyopraktik    | 17           | %6,2  | 0                     | 0     | 0                                     | 0     |
| Müzikoterapi    | 109          | %39,6 | 3                     | %1,5  | 2                                     | %0,9  |
| Proloterapi     | 6            | %2,2  | 1                     | %0,5  | 1                                     | %0,4  |
| Larva           | 32           | %11,6 | 0                     | 0     | 1                                     | %0,4  |
| Bilmiyorum      | 32           | %11,6 | 100                   | %50   | 61                                    | %26,9 |

en sık %34,1'inin (n:63) romatolojik hastalıkları nedeni ile, %31,9'unun (n:59) soğuk algınlığı/grip nedeni ile, %21,6'sının (n:40) zayıflama amaçlı yaptırdığı saptandı. GETAT uygulaması yaptıranların %88'i (n:88) herhangi bir yan etki gözlemediğini belirtti.

GETAT uygulaması yaptıran öğrencilerin %58,2'si (n:89) yaptırdıkları uygulama ile ilgili hekimine bilgi vermediğini belirtti.

GETAT hakkındaki bilgiye nereden ulaştıkları sorgulandığında %23,9'unun internetten, %21'inin yakın çevre ve komşularından, %10,1'inin TV den, %18,8'inin sosyal medyadan ulaştığı; %13,4'ünün tıp fakültesi eğitiminden ulaştığı saptandı. Öğrencilerin %94,2'si (n:242) GETAT uygulamaları hakkında tıp fakültesinde yeterli eğitim verilmediğini düşünmekteydi, bu öğrencilerin %72,5'i dönem 4 ve aşağı dönem öğrencileri idi. %82,6 öğrenci (n:218) GETAT uygulamalarının modern tıbbın içine entegre olması ve hekimlerce uygulanmasının gerekli olduğunu belirtti. GETAT hakkındaki bilgi kaynakları tablo 2'de gösterilmiştir.

Öğrencilerin GETAT uygulaması yaptıran durumu ile GETAT uygulaması hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında istatistikî olarak pozitif yönde anlamlı ilişki saptandı (p:0,02). Annenin eğitim durumu ile öğrencilerin GETAT uygulaması yaptıran (p:0,04) ve bilgi durumları (p:0,03) arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki varken, babanın eğitim durumu ile öğrencilerin GETAT uygulaması yaptıran ve bilgi durumları arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki bulunmamaktaydı (p:0,05<). Annenin eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin GETAT uygulamaları hakkındaki bilgi düzeyinin de arttığı saptandı. Öğrencilerin cinsiyeti, anne ve babalarının çalışma durumu, aylık gelir düzeyi ve buldukları tıp fakültesi dönemi ile GETAT uygulamaları yaptıran durumları arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki bulunmamaktaydı (p:0,05<). Dönem 5 ve 6 öğrencilerinin GETAT uygulamaları hakkındaki bilgi düzeyinin diğer dönemlerden daha fazla olmasına rağmen istatistikî olarak anlamlılık saptanmadı.

**Tablo 2.** GETAT hakkındaki bilgi kaynakları

| Bilgi Kaynakları      | Dönem 1  |           | Dönem 2  |           | Dönem 3  |           | Dönem 4  |           | Dönem 5  |           | Dönem 6  |           | Total |
|-----------------------|----------|-----------|----------|-----------|----------|-----------|----------|-----------|----------|-----------|----------|-----------|-------|
|                       | Sayı (N) | Yüzde (%) | Sayı (N) | Yüzde (%) | Sayı (N) | Yüzde (%) | Sayı (N) | Yüzde (%) | Sayı (N) | Yüzde (%) | Sayı (N) | Yüzde (%) | Yüzde |
| TV                    | 4        | 10.2      | 3        | 5.3       | 7        | 10.4      | 7        | 17.5      | 1        | 3.3       | 6        | 13.6      | 10.1  |
| Gazete                | 4        | 10.2      | 2        | 3.5       | 6        | 8.9       | 1        | 2.5       | 1        | 3.3       | 2        | 4.5       | 5.7   |
| İnternet              | 10       | 25.6      | 11       | 19.6      | 19       | 28.3      | 10       | 25        | 6        | 20        | 10       | 22.7      | 23.9  |
| Sosyal Medya          | 9        | 23        | 15       | 26.7      | 8        | 11.9      | 9        | 22.5      | 7        | 23.3      | 4        | 9         | 18.8  |
| Yakınlar, Komşular    | 10       | 25.6      | 13       | 23.2      | 17       | 25.3      | 3        | 7.5       | 6        | 20        | 9        | 20.4      | 21    |
| Doktorlar             | 1        | 2.5       | 4        | 7.1       | 5        | 7.4       | 2        | 5         | 2        | 6.6       | 5        | 11.3      | 6.8   |
| Tıp Fakültesi Eğitimi | 1        | 2.5       | 8        | 14.2      | 5        | 7.4       | 8        | 2         | 7        | 23.3      | 8        | 18.1      | 13.4  |
| TOPLAM                | 39       | 14.1      | 56       | 20.3      | 67       | 24.3      | 40       | 14.5      | 30       | 10.9      | 44       | 15.9      | 100   |

### TARTIŞMA

GETAT uygulamaları kültürel geçmişimizle de uyumlu nitelikler taşıdığı için toplumumuzda giderek artan seviyelerde kullanılmaktadır; faydalı birçok sonucunun olduğu bilinen GETAT uygulamalarının bilinen birçok da yan etkisi bulunmaktadır. Bu nedenlerle GETAT uygulamalarının sağlık personelleri, özellikle hekimler tarafından uygulanması çok önemlidir. Bu bağlamda tıp fakültesi öğrencilerinin bu uygulamalara yönelik bilgi düzeyinin ve davranışlarının araştırılıp çıkan sonuçlarına göre GETAT ile ilgili müfredat çalışmalarına yön verilmesi adına öğrencilerin GETAT kullanımına ilişkin tutum ve görüşlerinin ortaya konulması önem arz etmektedir.

Çalışmamızda tıp fakültesi öğrencilerinin arasında en sık bilinen GETAT yöntemlerinin akupunktur, kupa uygulaması, fitoterapi, hipnoz, ve hirudoterapi olduğu saptanmıştır. Altan ve arkadaşlarının Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi klinik öncesi öğrencilerinin tamamlayıcı ve alternatif tıba ait bilgi ve tutumlarını tespit etmek ve bunu etkileyen faktörleri ortaya çıkarmak amacıyla yaptıkları çalışmalarında ise GETAT konusunda en fazla bilinen yöntemler masaj ve bitkisel tedavi olarak öne çıkmıştır (10) Çalışmamızda en az bilinen yöntemler proloterapi, homeopati, karyopraktik, osteopati iken; Altan ve arkadaşlarının çalışmasında (10) en az bilinen yöntemlerde benzer şekilde karyopraktik, biyofidbek ve ayurveda olarak raporlanmıştır. Ergin ve arkadaşları tarafından ülkemizde yapılan bir araştırmada da en az bilinen yöntem karyopraktik olarak tespit edilmiştir (8) Kılıç ve ark. tarafından yapılan çalışmada katılımcıların çoğunluğu akupunktur, hipnoz ve masaj yöntemleri konularında bilgi birikimleri olduğunu, homeopati, osteopati ve karyopraktik konusunda ise bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir (11). Türkiye’de tıp fakültesi öğrencilerinde yapılan çalışmalarda

GETAT yöntemleri ile ilgili bilgi düzeyleri aynı sonuçlara varmıştır. Furnham ve arkadaşlarının İngiltere de tıp fakültesi öğrencilerinin tamamlayıcı ve alternatif tıba ait bilgi ve tutumlarını tespit etmek amacıyla yaptıkları çalışmalarında ise öğrencilerin GETAT ile ilgili bilgi düzeylerinin ortalama %25-30 olduğu ve en sık bilinen konuların homeopati, akupunktur ve masaj olduğu bildirilmiştir (12). Bu sonuçlardan ülkemizde tıp fakültesi müfredatına giren ya da modern tıpta da bahsi geçen konular hakkında öğrencilerin bilgilerinin olduğu; karyopraktik gibi ne okulda ne de medyada hiç duymadıkları bir konu hakkında fikir sahibi olmadıkları yorumuna varılabilir.

Araştırmamızda katılımcıların GETAT yöntemleri arasında en sık fitoterapi ve kupa uygulamasını kullandıkları tespit edilmiştir. Yine bilgi düzeyi ile ilgili sonucumuza paralel olarak öğrencilerin bilgi sahibi olmadıkları osteopati, mezoterapi, karyopraktik ve larva uygulamalarını hiç deneyimlemediği saptanmıştır. Çalışmamızın bu sonuçları da ülkemizde yapılmış olan diğer çalışmalarla eşdeğerdir (8,9,11). Öğrenciler bilmedikleri hatta duymadıkları bir uygulamayı deneyimlememişlerdir. Bu sonuç istatistikî olarak da anlamlı gelmiştir; öğrencilerin GETAT uygulaması yaptırma durumu ile GETAT uygulaması hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında istatistikî olarak pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır; yani bilgi sahibi olanlar daha çok bu yöntemlere başvurmaktadır.

Çalışmamızın çarpıcı sonuçlarından biri de GETAT uygulaması yapılan katılımcıların büyük çoğunluğuna GETAT uygulamasının hekim önerisi alınmadan ve hekim tarafından yapılmamış olması ve uygulama sonrasında hekimine bilgi vermemesidir. GETAT uygulamalarının tıbbi yan etkilerinden dolayı mümkünse hekim tarafından yapılması yada hekim önerisi ile yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda çalışmamızdan çıkan

bu sonuç önemlidir. Hekim adaylarının belki kendi bilgi düzeylerine güvenerek yaptırma kararı aldıkları GETAT yöntemlerini bir hekime yaptırmamaları, ülkemizde bu konuda başta sağlık personelleri olmak üzere tüm topluma geniş çapta eğitimlerin düzenlenmesi gereğini ortaya koymaktadır.

Çalışmamızda hekimlerin birinci derece yakınlarının da en sık kullandıkları GETAT yöntemleri hekimlerin kullandığı yöntemlerle aynı olmakla birlikte hirudoterapinin hekimler tarafından çok az tercih edilirken hekim yakınları tarafından en sık tercih edilen yöntemlerden biri olması dikkat çekmektedir. Bu konuda hirudoterapinin enfeksiyon, uzun süren kanama, anemi ve alerji gibi yan etkilerinin hekim adayları tarafından daha çok bilindiği için bu yöntemi tercih etmedikleri söylenebilir.

Öğrencilerin GETAT hakkındaki bilgiye büyük çoğunlukla internetten, yakın çevre ve komşularından, TV'den, sosyal medyadan ulaşması; sadece 3'te 1'inin tıp fakültesi eğitiminden ulaşması sonucu da çalışmamızda dikkat çekici bir sonuçtur. Çalışmamızda bu sonuca paralel öğrencilerin büyük çoğunluğu GETAT uygulamaları hakkında tıp fakültesinde yeterli eğitim verilmediğini düşünmektedir. Altan ve arkadaşlarının çalışmasında da çalışmaya katılan öğrencilerin TAT yöntemleri konusundaki bilgi kaynakları arasında birinci sırada TV ve gazeteler varken; internet ve aile büyükleri bunları takip etmektedir (10). Kılıç ve arkadaşlarının çalışmasının sonucu da aynıdır. Diğer ülke örneklerine bakıldığında; Almanya da yapılan bir çalışmada medya, çeşitli yayınlar, kongreler ve tıp eğitimi kaynaklı bilgi edindikleri belirtilirken; Amerika'da yapılan bir çalışmada ise internet, dergi, gazete ve kitaplar bilgi kaynakları olarak belirtilmiştir (6). Bu sonuç da ülkemizde tıp fakültesi eğitiminde GETAT uygulamaları ile ilgili eksiklikler olduğunu ve bu konuda müfredatta bazı değişikliklerin yapılması gerektiğini gözler önüne sermektedir. Çalışmamızda da bu konu öğrencilere soru olarak yöneltilmiştir ve öğrencilerin büyük

çoğunluğu GETAT uygulamalarına tıp fakültesi eğitiminde daha çok yer verilmesi gerektiğini ve GETAT uygulamalarının modern tıbbın içine entegre olması ve hekimlerce uygulanmasının gerekliliğini belirtmişlerdir.

Çalışmamızda annenin eğitim durumu ile öğrencilerin GETAT uygulaması yaptırma ve bilgi durumları arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki varken, babanın eğitim durumu ile öğrencilerin GETAT uygulaması yaptırma ve bilgi durumları arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır. Cinsiyete göre GETAT uygulamalarına karşı tutumu değerlendiren çalışmalardan Erci ve arkadaşlarının (13) çalışmasında erkeklerde ve bekârlarda GETAT uygulamalarına karşı pozitif tutum anlamlı derecede düşük bulunmuşken; Featherstone ve arkadaşlarına (14) göre kadınlarda pozitif tutum erkeklerle göre belirgin derecede yüksek bulunmuştur. Yine eğitim seviyesi ile GETAT uygulamalarına karşı tutumun incelendiği bazı çalışmalarda eğitim seviyesi yüksek kişilerin tutumlarının daha pozitif olduğu saptanmıştır (15,16). Çalışmamızda cinsiyetin GETAT uygulamaları ile ilgili bilgi ve yaptırma durumları ile arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır ancak annenin eğitim düzeyinin öğrencinin durumunu etkilediği bulunmuştur. Bu sonuç; kadınların GETAT uygulamalarına karşı pozitif tutumunun çocuğu üzerinde de anlamlı etkileri olabileceği olarak yorumlanabilir. Daha sonra planlanacak çalışmalarda bu durumu aydınlatacak noktaların göz önüne alınması uygun olabilir.

Sonuç olarak çalışmamızda tıp fakültesi öğrencilerinin GETAT uygulamaları ile ilgili bilgi düzeylerinin çok yüksek olmadığı ve bu bilgileri çoğunlukla tıp fakültesinden öğrenmedikleri ancak tıp eğitiminde de yer verilmesini ve modern tıp ile entegre olarak kullanılmasını istedikleri saptanmıştır. Bu konuda tıp fakülteleri müfredatında yapılacak düzenlemeler ve tıp fakültesi öğrencilerini de kapsayacak şekilde topluma yönelik yapılacak olan GETAT eğitimleri bu konudaki boşluğu dolduracaktır.

## KAYNAKLAR

1. Kav S, Hanoğlu Z, Algier L. Türkiye'de Kanserli Hastalarda Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi Yöntemlerinin Kullanımı: Literatür Taraması. Uluslararası Hematoloji-Onkoloji Dergisi 2008;18 (1):32-38.
2. Ben-Arye E, Frenkel M, Klein A, et al. Attitudes Toward Integration Of Complementary And Alternative Medicine In Primary Care: Perspectives Of Patients, Physicians And Complementary Practitioners. Patient Education and Counseling 2008; 70:395-402.
3. Vohra S, Feldman K, Johnston B, et al. Integrating Complementary And Alternative Medicine Into Academic Medical Centers: Experience And Perceptions Of Nine Leading Centers In North America. BMC Health Services Research 2005; 5:78.
4. Çetin O. Eskişehir'de Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Kullanımı. Sosyo Ekonomi 2007; 2:90-105
5. Sahar T, Sallon S. Attitudes and exposure of Israeli medical students to complementary medicine-a survey. Harefuah 2001;140(10):907-10
6. Lie DA, Boker J. Comparative survey of complementary and alternative medicine attitudes, use and information-seeking behaviour among medical students, residents and faculty. BMC Med Educ 2006;9(6):58
7. Yıldırım Y, Parlar S, Eyigor S, et al., An analysis of nursing and medical students' attitudes towards and knowledge of complementary and alternative medicine (CAM). J Clin Nurs. 2010;19(7-8):1157-66

8. Ergin A, Hatipoğlu C, Bozkurt Aİ, et al. Uzmanlık ve tıp öğrencilerinin tamamlayıcı – alternatif tıp hakkındaki bilgi düzeyleri ve tutumları [Knowledge and attitudes of residents and medicalstudents on complementary-alternative medicine] Pamukkale Tıp Dergisi 2011;4(3):136- 143
9. Akan H, İzbırak G, Kaspar E, et al., Knowledge and attitudes towards complementary and alternative medicine among medical students in Turkey. BMC Complementary and Alternative Medicine 2012;12:115.
10. Altan S, Rahman S, Çam S. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Yöntemleri ile İlgili Bilgi ve Tutumları. Türkiye Klinikleri J Med Ethics 2014;22(3):81-8
11. Kılıç S, Oğur R, Yaren H, et al. Knowledge of and attitudes toward complementary and alternative medicine amongst medical students in a Turkish medical school. Pak J Med Sci 2009;25(2):319- 324
12. Furnham A, McGill C. Medical students' attitudes about complementary and alternative medicine. J. Altern Complement Med 2003;9(2):275-84
13. Erci B. Attitudes towards holistic complementary and alternative medicine: a sample of healthy people in Turkey. J Clin Nurs. 2007;16(4):761-8
14. Featherstone C, Godden D, Gault C, et al. Prevalence study of concurrent use of complementary and alternative medicine. Am J Public Health 2003;93:1080–1082.
15. Buda L, Lampek K, Tahin T. Correlations of alternative medicine, health status and health care in Hungary. Orvosi Hetilap 2002;143:891–896.
16. Liu EH, Turner LM, Lin SX, et al. Use of alternative medicine by patients undergoing cardiac surgery. J Thorac Cardiovasc Surg 2000;120:335–341